

Simone van der Vlugtová

Malířova láska

Překlad/Vertaling: Jana Červenková, Lenka Strnadová

1

5. června 1650

Kočár ujíždí plnou rychlostí po nedlážděných cestách. Hází to se mnou bez přestání sem a tam. Mám svázané ruce a nohy, a tak nedělám raději nic, abych sebou nepraštila o stěnu, a mám takový pocit, že jsem celá posetá modřinami. Vesnice už je daleko za námi, ale já pořád nemůžu pochopit, co se mi to stalo.

V jednom okamžiku jsem kráčela s košíkem v ruce po polní cestě a v následující chvíli jsem za sebou zaslechla dusot koňských kopyt v písku. Ohlédla jsem se a uviděla, jak se ke mně velkou rychlostí řítí kočár. Uskočila jsem stranou do bezpečí. Vozka zpomalil a zastavil.

Rozzlobeně jsem si přidržela sukně a běžela ke kočáru, abych všem pěkně od plic vynadala. Ale dřív než jsem to mohla udělat, rozletěly se na obou stranách dvířka a z nich vyskočili dva muži. Podle barev na uniformách a pérech na kloboucích, černých a červených, jsem poznala, že to jsou městští pochopové z Amsterdamu.

„Geertje Dircxová?“ zeptal se jeden z nich.

V tu chvíli jsem pochopila, co se děje. Otočila jsem se a běžela pryč, ale neměla jsem šanci. Muži mě rychle dohnali, chytili a odvěkli s sebou.

„Jménem amsterdamské městské rady jste zatčena. Máme za úkol vás dopravit do káznice v Goudě.“

Bránila jsem se vší silou, ale proti dvěma mužům jsem nic nezmohla. Popadli mě, surově nacpali do kočáru a sami také nastoupili. Křičela jsem a kopala.

Vůz se rozjel, udělal ostrou otočku a já jsem se silně uhodila do hlavy. Zatímco jsem omráčeně ležela u stěny, svázali mi nohy a pak už jsem nemohla dělat nic. Snad jen křičet, ale když jsem to udělala, muži mi do úst nacpali látkový roubík.

Proti mně seděla žena v šedých šatech a bílém čepci, ruce složené v klíně. Zdálo se, že způsob, kterým jsem byla donucena nastoupit, na ni neudělal pražádný dojem.

Snažila jsem se zbavit pout, ale způsobila jsem si tím jen bolest a nakonec jsem zůstala vyčerpaně sedět. Kvůli roubíku jsem se nemohla zeptat, o co tu proboha jde. Pokusila jsem se roubík vyplivnout, ale ani to se mi nepodařilo.

A teď už jsem to vzdala. Poražená sedím na svém místě a přitom musím bojovat se strachem, který ve mně roste.

Žena, která sedí přímo proti mně, mě bedlivě střeží. Celou tu dobu mlčela, ale teď se na mě obrátí se slovy:

„Když zůstaneš v klidu, vyndám ti ten roubík z pusy. Ale jestli začneš křičet, tak ti ho zase nacpu zpátky.“

Přikývnu, mám daleko do klidu, ale jsem připravená se ovládnout. Žena pokyne jednomu z mužů a ten mě od roubíku vysvobodí. S úlevou se nadechnu.

„Jsem Cornelia Jansová,“ řekne žena. „Pracuji pro soud a dostala jsem za úkol dovézt tě do káznice v Goudě.“

„Proč?“ vyštěknu, ústa ještě plná vláken z roubíku.

„Opravdu to nevíš?“

Samozřejmě že mám podezření, ale chci to slyšet od ní. Existuje totiž jenom *jeden* člověk, který mi něco takového může udělat, a ačkoli vím, jak o mě smýšlí, nečekala jsem, že to nechá zajít tak daleko. A přece tady sedím a jediné jméno, které mě napadá, je to jeho.

„Chci to slyšet od vás,“ řeknu chraplavě.

Na Corneliině obličejí zahlédnu dokonce náznak soucitu, ale když promluví, její hlas zní bezvýrazně. „Dobře tedy. Byla jste shledána vinnou z porušení smlouvy, krádeže a prostituce. Váš případ byl předložen radním Cornelisu Bickerovi, Nicolaesu Corverovi a Anthonyemu Oetgensovi z Waverenu, a oni vynesli rozsudek. Čtvrtý radní, Wouter Valckenier, s ním není obeznámen, protože umírá. Ale ti ostatní tři pánové se jednoznačně shodli.“

Snažím se dýchat klidně. Káznice! O té jsem toho slyšela hodně vyprávět a pouhá myšlenka, že tam budu týdně uvězněná, mě uvádí v paniku.

„Proč?“ ptám se zostra. „Co jsem provedla? Mluvila jste o prostituci. Tomu nerozumím.“

„Opravdu? Zřejmě jste se dala na hříšný život. Existují informace o vašem způsobu života a svědčili proti vám různí lidé.“

„Kdo všechno?“

„Majitel docela pochybného penzionu. Jak se to jen jmenuje?“ Podívá se do listin.
„Het Swarte Bottje. Je to nechvalně známé místo, kde muži vyhledávají lehké ženy. A vy jste tam pobývala celé týdny.“

„Ale ne jako lehká žena! Jen jsem si tam pronajímala pokoj!“

Cornelia zvedne ruku. „Není na mě, abych o tom vynášela soudy. Uvádím pouze fakta.“

Moje zděšení ještě vzroste, když ke mně hrůzná pravda pronikne. On to opravdu udělal. Nechal mě uvěznit jako největšího zločince. Vyděšeně pohlédnu na Corneliu. „Kolik týdnů jsem dostala?“

„Týdnů?“ podívá se Cornelia. „Jste odsouzena k dvanácti letům.“

Začnu křičet, takže mi do úst znovu nacpou roubík.

Uprostřed cesty se zastavíme v zájezdním hostinci. Už se setmělo, do Goudy bychom předtím, než zavřou brány, nedorazili. Přenocování mi vnukne novou naději, možná budu moct utéct. Ale brzy zjistím, že na to můžu klidně zapomenout. Roubík už mi zase vyndali, ale nechali mi pouta na rukou a nohou.

Následuje dlouhá noc beze spánku. Je to téměř úlevné, když okenicemi pronikne svítání a já jsem vyzvána, abych vstala. Po lehké snídani, kdy mi jídlo strkají do úst, jedeme dál. Cestou není v kočáře ani chvíli klid. Pochopové si povídají s Cornelií. Mě ignorují.

Celou cestu se dívám z okénka na okolo ubíhající pastviny, hráze a vesnice. Dvanáct let! Musí to být nedorozumění, dokonce ani zloději nedostávají tak těžké tresty. Po příjezdu to jistě uvedou na pravou míru a určitě se dozvím, že se jedná o dvanáct týdnů. Ale i to je dost. Jak takovou dobu přežiju?

Před polednem se před námi vynoří městské hradby Goudy a za půl hodiny vjíždíme do města.

Zachmuřeně se dívám ven. Ulice, lidé, tržiště a kanály, všechno vypadá tak všední a důvěrně známé. Ještě chvíli a nebudu k tomu všemu mít přístup. Dvanáct týdnů mezi zlodějkami a prostitutkami... Bude to hrůza, to je jisté.

Kočár náhle zastaví a mě se zmocní strach. Vpravo stojí velká, bíle natřená budova, která je součástí kláštera. Je to káznice? Zřejmě ano, protože Cornelia otevře dvířka a vystoupí.

Pochopové mi rozvážou pouta na nohou a pomohou mi z kočáru. Kolena se mi třesou tak silně, že mám potíže stát vzpřímeně.

Na ulici se zastavují lidé a jeden asi čtrnáctiletý chlapec volá: „Přijela další!“ Nějaký postarší člověk řekne: „To myslím není kurva. Bude to zlodějka.“

Několik chlapců mi začne nadávat a házet na mě bláto, ale když jim pochop pohrozí, utečou.

Káznice má impozantní vstupní bránu se štítem, na němž jsou zobrazeny tři ženy, které předou, šijí a pletou a tři muži, kteří řežou dřevo. Dřevěné dveře jsou opatřeny železným zámkem.

Na Corneliino zaklepaní se dveře otevřou. Pozdraví ji muž oděný do přísné černi a věnuje mi krátký pohled.

„Vychovatelky teď mají poradu. Zaveďte ji do cely,“ nařídí.

Odvedou mě přes vstupní halu chodbou na podlouhlý dvůr. Na jeho protější straně vejdem do dveří a sejdem po schodech. Přivítá mě těžký sklepní vzduch, mé kroky se rozléhají pod klenbami.

Žalářník, který se před námi objeví se svazkem klíčů v ruce, nás vede chodbou dál. V půli cesty otevře jednu z cel. „Tahle je volná,“ oznámí.

Pochopové mě zavedou dovnitř a sundají mi pouta z rukou. Pak celu opustí a bez pozdravu odejdou. Jen Cornelia zůstane ještě chvíli stát a řekne: „Na shledanou Geertje. Ať se ti vede dobře.“

Pak se těžké dřevěné dveře zavřou.

Zhroutím se na lavici, vyděšená z toho, že se to opravdu stalo. Že muž, kterého jsem tak milovala a který, to vím jistě, mě měl také rád, mi tohle mohl udělat.

Hrůza neodchází. Je se mnou, když pro mě přijdou a matka představená mě zavede do pokoje vychovatelek, kde mě obeznámí s domácím řádem. Hrůza je se mnou, když se koktajíc tážu, zdali můj trest nemá být jen dvanáct týdnů, zdali nedošlo k omylu. Zdá se, že ne.

Povšimnu si, že vychovatelky se mnou trochu soucítí, ale to mi nepomůže. Na dvanáctiletém trestu to nic nezmění. Předají mi soudní dokument, ve kterém stojí, že jsem byla odsouzena v nepřítomnosti.

Když mě zavedou do pracovního sálu, nepláču ani nekřičím, ale zhroutím se v naprostém zoufalství, hledím před sebe do prázdna, do jiného světa, jiného života, ve kterém bych tohle nikdy nepovažovala za možné.

Hoorn, 1632

Hostinec byl nacpaný k prasknutí a tak hlučný, že jsem téměř nerozuměla objednávkám. Obklopená oblaky kouře jsem se pokaždé naklonila k zákazníkovi, abych slyšela, co říká, a podrážděně jsem se ohlížela, když mi někdo sahal na zadek.

Morraenshooft nebyl žádný nóbl hostinec, ale obchody tu šly výborně, protože byl blízko městské brány. Navzdory nepříjemným zákazníkům a rvačkám mi to tu přišlo úžasné. Pořád tu byl bzukot a žádný den nebyl stejný. Práce ano, samozřejmě, té bylo pořád dost a někdy byla i dost vyčerpávající. V neděli, můj jediný volný den, jsem byla často tak unavená, že jsem v kostele napůl spala.

Ale bylo to lepší než život v Edamu, kde jsem léta celé dny čistila ryby. Tamní přístav jsem neměla ráda. V mělké vodě plavalo všechno možné: kusy ztrouchnivělého dřeva, chaluhy a mrtvé ryby. S tím byl spojen puch, který mě obklopoval celý den.

Doma, v lodním tesařství, kde pracoval můj otec a kde jsme bydleli, to vonělo čerstvě nařezaným dřevem tak silně, že se zdálo, že stojíte uprostřed lesa.

Nikdy jsem v lese nebyla, ale podle otce to tam vonělo přesně takhle. Tvrdil, že podle té vůně dokáže rozeznat, z jakého druhu dřeva jsou prkna nařezaná. Jako dítě jsem tomu věřila, dokud mi můj bratr Pieter neřekl, že druh dřeva je popsáný v nákladních listech.

Naštěstí bývalo při práci doma v Edamu vždycky veselo. Během třídění ryb byla vždy příležitost popovídat si s ostatními ženami a vtipkovat.

Trijn Jacobsová byla o několik let starší než já. Už od prvního dne v práci se mnou soucítila a stala se mou dobrou přítelkyní. Také Lobberich, moje sestřenice, pracovala v přístavu. Ve třech jsme si vždy užily spoustu legrace a přirovnávaly jsme námořníky k rybám. Hezkým, urostlým mužům jsme říkaly štiky nebo tresky a těm ostatním platýsi nebo sledi.

Bylo mi patnáct, když se o mě muži začali zajímat. Coenraad, jeden z rybářů, za mnou pravidelně chodil, aby mi ukázal mimořádný úlovek nebo aby mi donesl mušle, které vytáhl ze sítě.

„Podle mě je do tebe zakoukaný,“ řekla Trijn. „Celou dobu z tebe nemůže spustit oči.“

„Je to sled’.“

„Opravdu? Nic víc? Podle mého je to pstruh, tak štíhlý a pružný.“

„Nechci žádnou hubenou rybu, chci silnou. Štiku nebo něco takového.“

„Dávej si pozor na to, co si přeješ,“ namítla Trijn. „Štika je dravá ryba. A když se na Coenraada dobře podívám, připomíná mi spíš makrelu. Dobře stavěný, aktivní, se silným ocasem. Hlavně to poslední.“

Vyprskly jsme smíchy a neodvážily jsme se vzhlednout, když šel Coenraad kolem.

Kdybych zůstala v Edamu, možná bych se za Coenraada, nebo nějakého podobného chlapce, bývala provdala. Je zvláštní si pomyslet, že by se můj život ubíral úplně jiným směrem. Měla bych děti a nic jiného bych nepoznala než Edam a okolí, ale pravděpodobně bych byla šťastná. Tak to obvykle chodilo a podobný život čekal téměř všechny dívky ve vesnici, bezpečný a předvídatelný.

Nic neukazovalo na to, že můj život bude jiný, ale když se dostavila příležitost, chopila jsem se jí.

Začala o tom Lobberich. Doslechla se, že v hostinci v Hoornu hledají služebnou. Kdyby se zrovna neměla vdávat, možná by do Hoornu sama odešla.

„Nebylo by to něco pro tebe, Geertje?“ zeptala se. „Znamená to hodně práce, ale v každém případě nebudeš smrdět po rybách.“

To odpoledne jsem poprvé přemýšlela o své budoucnosti. Myšlenka, že bych mohla odejít, se mě úplně zmocnila a zároveň mi naháněla strach. Celý život jsem žila v Edamu, jiné město jsem neznala. Hoorn byl o něco větší, jaké to tam asi je? Čím déle jsem o tom přemýšlela, tím jsem byla zvědavější.

Už mi bylo dvacet dva, a jestli jsem chtěla pryč, byl to ten správný okamžik. Možná to byla jediná šance, kterou mám. Věděla jsem, že nemám na nic obzvláštní nadání, jestli člověk vůbec potřebuje talent na to, aby se dostal do problémů, jak vždycky říkávala matka. Ale přece jen jsem do vínku něco dostala: nebála jsem se ani čerta.

Moji rodiče nebyli nijak zvlášť přísní, proto jsem neočekávala, že budou mému plánu klást odpor. Při večeři, která se skládala z fazolí a ryby, jsem jim pověděla o možnosti pracovat v hoornském hostinci.

„Chci tam,“ oznámila jsem jim. „A jestli mě přijmou, hned tam zůstanu.“

„A když tě nevezmou?“ zeptal se otec.

„Proč by mě nevzali?“

„Možná už mezitím někoho sehnali.“

„Tak si najdu jinou práci. Tak jako tak se už nevrátím, mám už třídění ryb po krk.“

Pieter se rozhlédl kolem stolu. „Paničce se zajídá třídít ryby.“

V prvním okamžiku matka nezareagovala, ale pak prohlásila: „Práce v hostinci taky není snadná. Budeš muset pracovat dlouho do večera.“

„To mi nevádí.“ Mezi dvěma sousty jsem pohlédla na otce, který odložil lžíci.

„Kolik ti budou platit?“

„Lobberich říká, že šedesát guldenů ročně.“

Načež se rozhostilo ticho.

„To je víc než by sis kdy vydělala v přístavu,“ konstatoval otec. „Udělej to, Geertje, jdi do Hoornu. A když tě vezmou, budeš posílat čtvrtinu platu domů.“

Tak snadné to bylo.

Navzdory radostnému vzrušení z nového života bylo loučení smutné. S rodiči jsme se dlouho objímali, a když jsem padla do náruče Pieterovi, na chvíli mě zvedl ze země.

„Přijedu tě navštívit,“ řekl.

Trijn mě vyzvedla doma a doprovodila mě k hrázi Schepenmakersdijk. Přinesla mi malý balíček s dárky, na které se budu smět podívat až v Hoornu.

„Abys na mě nezapomněla,“ řekla.

„Jak bych mohla,“ odpověděla jsem. „Přijedeš mě přece do Hoornu navštívit?“

Slíbila to a také slíbila, že mi bude psát. Vynutila si na mě slib, že jí na dopisy budu odpovídat, protože dobře věděla, jaké mám potíže s abecedou. Ale kvůli Trijn jsem byla ochotná se s tím poprat.

Z Edamu do Hoornu to bylo čtyři hodiny pěšky, ale svezla jsem se na voze strýčka Jacoba, otce mé přítelkyně Lobberich. Vlevo se rozprostírala jasně zelená krajina polderu, vpravo narážely na hráz šedé vlny Zuiderzee. Když jsme se přiblížili k Scharwoude, byly už vidět hoornské hradby a věže a mě se rozbušilo srdce. Tam byl můj nový domov, stejně jako Edam se rozprostíral u vody, ale byl větší a zajímavější. Věděla jsem, že existují ještě větší města, jako Amsterdam nebo Haarlem, ale pro mě Hoorn znamenal obrovský krok.

Přes Západní bránu jsme s rachotem vjeli do města a okamžitě se kolem nás začali hemžit lidé, pobíhající děti, pokřikující trhovci, povozy a dobytek, který byl hnán úzkými uličkami.

„Kam to bude?“ zeptal se strýček Jacob.

„Nevím, ještě jsem tu nikdy nebyla. Ten hostinec se jmenuje Morriaenshooft.“

„Ten znám.“ Strýček Jacob povolil otěže na koňském hřbetu a zvíře přidalo do kroku.

Vjeli jsme do jedné ze širších ulic, která se právě kvůli své šířce nazývala Široká, a odbočili jsme doprava do ulice Oude Noort. V polovině ulice jsem spatřila hostinec. Nade

dveřmi visel vývěsní štít zobrazující muže s tmavým obličejem a u vchodu stály dva narovnané sudy.

„Za hodinu se vrátím. Když z toho nic nebude, můžeš se mnou jet zpátky,“ řekl strýček Jacob.

„Zpátky nepojedu,“ odmítla jsem, zatímco jsem slézala z kozlíku. „Našla bych si jinou práci.“

„Jak chceš.“ Strýček Jacob mi podal uzlík s oblečením a věcmi, seskočil z kozlíku a objal mě. „Tak ať se ti vede dobře, holka.“

Usmál se, poklepal si na čepici a vylezl zpátky na vůz. Obrátila jsem se k hostinci, zhluboka se nadechla a vešla dovnitř.

Hospodská se jmenovala Aecht Carstensová. Změřila si mě ostrým, hodnotícím pohledem, který prozrazoval, že tady má navrch, dokonce i mezi muži. Později se také ukázalo, že je mnohem silnější, než byste si v prvním okamžiku pomysleli. Věděli to všichni štamgasti, a kdo to nevěděl, brzy na to přišel. A kdyby se i přesto vyskytly nějaké problémy, byl tu ještě sluha Simon.

Když jsem přišla, neměla Aecht moc času. Výčep praskal ve švech a Aecht měla očividně naspěch.

„Tak Geertje, říkáš? Uvidíme, co umíš, řeknu ti, co máš dělat. Když s tebou budu spokojená, můžeš zůstat.“ Podala mi zástěru a já se pustila do práce. Na konci směny souhlasně přikývla.

„Líbíš se mi,“ řekla.

Hoorn byl větší než Edam, ale dost malý na to, abych se tu brzy cítila jako doma. Možná také díky jeho poloze na Zuiderzee, které městu propůjčovalo atmosféru, jakou jsem znala z rodné vesnice. Byl tu stejný shon a rozléhalo se tu stejné, důvěrně známé bušení bednářů a lodních tesařů. I zde jste všude narazili na provazníky, tkalce plachtoví a rybáře. V přístavu bratrsky bok po boku kotvily nákladní lodě, karavely a převozní lodě.

Do hostinců v okolí pevnosti Rode Steen chodilo pít hodně mládeže, kromě toho se tu tancovalo a sledovaly se kohoutí zápasy. Většinou jsem si vyrazila s druhou služebnou, Elizabeth, která se v Hoornu narodila a protáhla mě tu všemi místy. Díky ní jsem se brzy seznámila s lidmi v našem věku. Nedostatkem nápadníků jsem netrpěla, ale neměla jsem zájem.

Každý den jsem začínala rozděláním ohně v kuchyni a výčepu. Pak jsem napumpovala vodu u studny a nanosila naplněné kbelíky do kuchyně, kde se kuchař činil s přípravou

snídaně. Sami jsme jedli mezi prací, protože nejdřív se musela ve výčepu vyčistit podlaha. Vymetla jsem písek, který byl znečištěný rozlitým pitím a zbytky jídla z předchozího večera a pak jsem podlahu posypala čistým pískem. Když jsem s tím byla hotová, sešli dolů první hosté. Předložila jsem jim sledě, chléb a sýr, a zatímco jedli, šla jsem nahoru. V ložnicích, ve kterých spalo pohromadě víc lidí, to vždycky smrdělo, a tak jsem otevřela okenice dokořán, aby se těžký vzduch páchnoucí spánkem a močí vyvětral. Pak jsem snesla dolů nočníky, a když jsem je vylila do kanálu, vypláchla jsem je pod pumpou na dvorku za domem. Pak jsem vyprázdnila sud s močí, který stál u zadního vchodu. Tím jsem měla tu nejhorší práci za sebou a mohla jsem začít s mytím nádobí, které se navršilo v kamenném žlabu.

Jednoho čerstvého, slunečného jarního odpoledne vešli do hostince nečekaně otec s bratrem. Vykřikla jsem a padla kolem krku nejdřív otci a pak Pieterovi.

„To je ale překvapení! Kde jste se tu vzali?“

„Přišli jsme tě navštívit,“ odpověděl otec a přitáhl si mě k sobě. „Jak se ti vede?“

V té chvíli byl hostinec skoro prázdný a Aecht mi pokynula, že si můžu vzít chvíli volno.

Posadili jsme se ke stolku v rohu a já jsem otce zahrnula otázkami. Vyprávěl, že matka trochu postonává, a proto nemohla přijet, ale že to není nic vážného. Zbytku rodiny i mým přítelkyním se vede dobře, má u sebe dopisy.

„Momentálně máme nějaké obchody s hoornským dřevařem,“ oznámil mi Pieter.

„Proto jsme tady. Odteď budeme muset do Hoornu jezdit častěji, v každém případě aspoň jeden z nás.“

To byly skvělé zprávy. Přiměla jsem je, aby mi slíbili, že jakmile bude matce lépe, vezmou ji s sebou. Poté co jsme pojedli a napili se, otec a Pieter vstali, i já jsem musela zpátky do práce. Rozloučili jsme se, ale bylo to v lehkém, uvolněném tónu, protože jsme se měli zase brzy shledat.

V následujících týdnech jsem je viděla samozřejmě častěji, krátce, ale pravidelně. Když jsem měla volný den, přijela tu a tam matka a dokonce i Trijn a Lobberich. Vždycky mi udělalo dobře, že je zase vidím.

„Chodím s Albertem,“ oznámila mi Trijn během jedné návštěvy. „Ty ještě nemáš nápadníka? Opravdu žádného?“

„Naše Geertje je vybíravá,“ mrkla na nás Aecht, která právě procházela kolem. „Muži se kolem ní rojí, ale ona nemá zájem.“

Pousmála jsem se. Samozřejmě, že tu byl někdo, kdo mě zajímal, ale to jsem si zatím radši nechávala pro sebe.